

Rhandzanani

Pitsi Ragoasha

Xitsonga

Rhandzanani

Yi tsariwile hi Pitsi Ragoasha
Swifaniso swi dirowile hi Heidel Dedekind

Xi hundzuluxeriwile hi Cohen Shipalana

Kulani a ri n'wana wun'we
wa Kamela na Saseka.

Vatswari va Kulani a va ri van'wankumi lava a va fikelela ku n'wi xavela xin'wana na xin'wana lexi a ta xi lava.

Tata wa Kulani a ri wanuna wo lungha a rhandza vanhu, a nga ri na tihanyi.

Kambe manana wa Kulani a rhandza ku holova no ka a nga rhandzi vanhu.

Mahanyelo ya Kulani a ya fana na manana wa yena hikwalaho a va twana swinene, a nga fani na tata wakwe.

Vana vo tala a va famba hi
milenge ku ya exikolweni.

Kulani a ya exikolweni hi xikanyakanya
lexintswaha.

Mikarhi hinkwayo a khorisela vana van'wana hi
xikanyakanya kumbe hi selulafoni leyo durha.

Loko a ri exikolweni kumbe ekaya a landzelela
hi ntlawa wa vana.

A va hlamarisa no tsakisiwa hi Masingita lama
a ma endla hi xikanyakanya kumbe selulafoni.

Vana a va nga pfumeleriwi ku khumba swilo
swa yena.

Siku rin'wana na rin'wana Kulani a ta exikolweni na tithoyi to bombisela van'wana vana.

Kulani a tsakela ku tsona vana van'wana ku tirhisa tithoyi ta yena.

Nkarhi wun'wana a byela vana va'wana a nga tumbeti kuri vona a va nga ta n'wi lomba nchumu.

Manana wa yena a n'wi byela kuri a nga lombi munhu hikuva va ta ti onha.

Manana wa yena a ku a nga xavelanga tiko ra Petanenge tithoyi leti.

Ku na mikarhi yo hlaya leyi manana wa Kulani a nga ya emitini ya vana va'wana ku ya va rhuketela hikwalaho ka ku va va khumbile tithoyi ta Kulani.

Vadyondzisi va le xikolweni xa Kulani a va tiva manana wakwe ku ri i mutswari wa njhani.

Vadyondzisi a va chava no tshinya Kulani hikwalaho ka ku chava manana wakwe.

Loko mudyondzisi a n'wi tshinya Kulani a suka a ya byela manana wakwe leswaku mudyondzisi wa n'wi venga.

Manana wa Kulani a nga kanakani ku ya exikolweni ku ya holovisa mudyondzisi loyi a nga tshinya Kulani, hambi loko tatana wa Kulani a nga swi lavi.

Ku ve na nkarhi lowu Kulani a nga vula leswaku a nga lavi ku dyondzisiwa hi mudyondzisi Mnn Shingange hikuva wa n'wi venga.

Manana wa Kulani u yile exikolweni a ya rhuketela mudyondzisi Mnn Shingange etlilasini vana va langutile.

Manana wa Kulani u byerile Mnn Shingange kuri u na mavondzo hikuva Kulani u na selulafoni yo saseka naswona a nga n'wi kanganyisi timfanelo ta yena.

Mnn Shingange u vikerile nhloko ya xikolo, ivi nhloko ya xikolo yi vitana manana wa Kulani ku n'wi tshinya.

Siku ri'wana loko Kulani a huma
exikolweni u vonile xinyokana xo saseka
ethlelo ka patu a xi khoma hi mavoko.

Kulani a nga swi lemukangi ku ri xi nga n'wi luma naswona chefu ya xona a yi ringana na nyoka leyikulu.

Xinyokana xi n'wi lumile kutani a xi cukumeta le kule.

Hoxani na Paseka a va 'nwi landza hi le ndzhaku kutani va n'wi kuma a ri karhi a rhurhumela voko hi ku twa ku vava.

Paseka a boha voko ehenhla ka laha a nga lumiwa kona ku sivela chefu ku hangalaka na miri hinkwawo.

Loko va vona a sungula ku va a nga ha
tiyangi va ringetile ku n'wi bela moya hi
tibuku na matluka ya mirhi.

Kulani u titivarile, va vitanile ambulense. Paseka u ringetile ku ba riqingho, kambe a nga ri na moya. U ringetile ku tirhisa selulafoni ya Kulani, kambe a yi timiwile.

A ku nga ri na loyi a tiva ku pfulela selulafoni ya Kulani hikuva a yi nga khumbi hi munhu.

Vana lava a va tirhisa ndlela leyi ku ya
exikolweni va fikile va hlengeletana
laha a ku ri na nghozi leyi.

Vana va'wana a va hlekelela va nga ri na
ntwelavusiwana va ku na yena a a nga ta va
pfuna loko va lo humelela hi swo fana na leswi.

Paseka yena a n'wi twela vusiwana u n'wi
tsutsumerisile eka xitolo lexi a xi ri kusuhi kuri
a pfuneka.

N'wini wa xitolo u kotile ku foyinela ambulense.
Ambulense yi ve yi fika yi n'wi tsutsumerisa
exibedhlele xa Banana.

Kulani u hete vhiki a ri eka ICU. Loko Kulani a humile eka ICU u hetile mavhiki manharhu exibedhlele.

Tata wa yena u n'wi hlamuserile hilaha swi nga humelerisa xiswona na hilaha vadyondzikulobye va nga n'wi pfuna hakona.

U hlamarile hilaha a nga lava ku fa hakona, na ku va a pfuniwile hi vadyondzikulobye lava a va tekela ehansi no va kholela.

Vadyondzikulobye va rhumerile vadyondzi va khume ku ya n'wi pfluxela exhibedhlele.

Va yile va khome swiluva na makhadi ya ku n'wi navelela ku hola hi ku hatisa.

Vana va komberile ku heleketiwa exhibedhlele hi mudyondzisi Mnn Shingange.

Kulani u hlamarisiwile hi ku vona ku endzeriwa hi vadyondzikulobye lava a nga va langutelanga.

U nyumile a nga koti no vulavula kutani a rile a nga tikhomi.

Ku endzeriwa hi vadyondzikulobye na Mnn Shingange swi n'wi khumbile emoyeni.

Mnn Shingange u n'wi khongoterile no n'wi tsundzuxa ku rivala leswi nga hundza. U byerile Kulani kuri va tsakile ku va a ponile enghozini.

Va ta tsaka ngopfu loko o cinca mahanyelo yo biha a kota ku hanya kahle na vanhu va'nwana.

Vadyondzikulobye a va hari kwala ndzeni ka wadi loko manana wa Kulani a fika ku n'wi endzela.

A nga tshembhanga loko a vona vana lava a va tile ku ta endzela Kulani kutani a tsandzeka ku tikhoma a tlhava mukhosi.

Loko a kotile ku tikhoma u khensile Mnn Shingange na vana ku va va vile ku ta pfuxela Kulani.

U vurile kuri ku endzela Kulani swi va dyondzisile dyondzo leyikulu.

Manana wa Kulani u komberile ku rivaleriwa ku va a yile a ya n'wi rhuketela etlilasini.

Loko Kulani a horile u humile exhibedhlele a tlhelela ekaya.

Vadyondzikulobye va yile ku ya n'wi amukela ekaya.

U nyumile nakambe ku vona rirhandzu ra vona.

A langutele siku a nga ta tlhelela exikolweni ku ya kombela ku rivaleriwa hi vadyondzisi na vadyondzikulobye.

Vusiku byelebyo u lorhile a ri exikolweni a tivona a ri ku tlangeni na vana va'wna va ri karhi va tiphina.

Hi siku leri landzelaka Kulani u pfuke nimixo a ya exikolweni.

Loko a fika u komberile nhloko ya xikolo ku vitana vana va ya exikhongeleni.

U komberile ku rivaleriwa eka hinkwaswo leswi a nga swi endla no swi vula ehenhla ka vona.

Nhloko ya xikolo yi khensile Kulani ku va a hundzukile evuton'wini bya yena, a kota no tisola.

Vatswari va Kulani va endzerile xikolo ku ya khensa hilaha vadyondzikulobye va nga ponisa Kulani eka mhangu leyi nga n'wi humelela endleleni yo ya ekaya.

Manana wa Kulani u va nykile R1000 ku khensa ku pfuna Kulani.

Vana va vurile leswaku a va nga langutelangi hakelo kambe vona a vo pfuna.

Va khensile ku vona Kulani na manana wa yena va cincile eka vutomi bya vona.

SWIKHENSO

Yi tsariwile hi
Pitsi Ragoasha

Swifaniso swi dirowile hi
Heidel Dedekind

Muhleri 1
Pandelani Claudine Rambau

Muhleri 2
Isabel Seakamela

Muhleri 3
Irene Masemola

Mutumbuluxi
PixelPing Design

Muhundzuluxeri
Cohen Shipalana

Muhlerinkulu
Mafemani Baloyi

ISBN 978-0-638-00779-4

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

